बर्दिया जिल्लाको पूर्वोत्तर क्षेत्रको थारु समाजमा प्रचलित लोककथाको सङ्कलन र अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली शिक्षण विभाग
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज
स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
तिलकराम गौतम
परीक्षा रोल नं. : ५५०१३३
रजि.नं. : ४०४३४-९३
शैक्षिक सत्र : २०६५।०६७
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपालगन्ज, बाँके
वि.सं. २०६९

सिफारिस–पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्जको स्नातकोत्तर तह नेपाली द्वितीय वर्षका छात्र **तिलकराम गौतम**ले यस नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत **बर्दिया जिल्लाको पूर्वोत्तर क्षेत्रको थारु समाजमा प्रचलित लोककथाको सङ्कलन र अध्ययन** नामक शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । अत्यन्त मेहनतका साथ तयार गरिएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति- वि.सं. २०६९।०४।०३

ई.सं. १८-०७-२०१२

शोधनिर्देशक
गिरिराज पौडेल
उपप्राध्यापक, त्रि. वि.
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज, बाँके

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण विभाग
नेपालगन्ज

स्वीकृति–पत्र

स्नातकोत्तर तह नेपाली द्वितीय वर्षका छात्र **तिलकराम गौतम**द्वारा यस नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत **बर्दिया जिल्लाको पूर्वोत्तर क्षेत्रको थारु समाजमा प्रचलित लोककथाको सङ्कलन र अध्ययन** नामक शोधकार्यलाई नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर तह उपाधिका निम्ति स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्रको मूल्याङ्कन समिति

....	....	....
गिरिराज पौडेल		**गिरिराज पौडेल**
शोधनिर्देशक	**बाह्य परीक्षक**	**विभागीय प्रमुख**

मिति- वि.सं. २०६९।०४।२१

ई.सं. ०५-०८-२०१२

कृतज्ञताज्ञापन

बर्दिया जिल्लाको पूर्वोत्तर क्षेत्रको थारु समाजमा प्रचलित लोककथाको सङ्कलन र अध्ययन शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज मानविकी तथा सामामाजिकशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षण विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँपत्रको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको हो । आफ्नो व्यस्त समयका बीच पनि यो शोधपत्र तयारीका सन्दर्भमा आफ्नो अमूल्य समय मेरो निम्ति अति नै सौहार्दपूर्ण निर्देशन एवम् ज्ञानवर्द्धक सल्लाह, सुझाव र सामग्री दिएर अविष्मरणीय सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण गुरुवर्गप्रति म सदा ऋणी रहनेछु । उहाँहरुले लगाउनु भएको गुण म कहिल्यै बिर्सने छैन ।

प्रस्तुत शीर्षकमा अध्ययन गर्न स्वीकृति प्रदान गरी शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख तथा शोध निर्देशक गिरिराज पौडेलज्यू र सहायक क्याम्पस प्रमुख महानन्द जोशीज्यू प्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

मेरो शोधपत्र तयार गर्ने समयमा सदैव प्रेरणा, सहयोग प्रेम दिनुहुने पूजनीय पिता कुलप्रसाद गौतम र माता पद्मकला गौतमप्रति म ऋणी रहनेछु । त्यसैगरी शोधकार्यमा सहयोग गर्नुहुने मेरा दाजु कृष्ण गौतम, भाइ तिर्थ गौतम, छोरा दिपक गौतम, छोरीहरु विनिता, कमला र संगीताप्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु । त्यसैगरी शोधपत्र तयार गर्ने क्रममा थारु लोककथा सङ्कलन गर्दा अविस्मरणीय सहयोग गर्नुहुने अभिन्न मित्र सुशील चौधरी प्रति हृदयदेखि कृतज्ञताज्ञापन गर्दछ । उहाँहरुले सहयोग नगरेको भए मेरो यो अध्ययन पूरा हुने थिएन ।

कुनैपनि झर्को नमानेर छिटोछरितो र शुद्ध रूपमा टङ्कण गरी सहयोग गर्नु हुने न्यू लुम्बिनी पुस्तक पसल, नेपालगन्जका सञ्चालक सबिन लुईटेललाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङकनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस नेपालगन्ज नेपाली विभागसमक्ष पेस गर्दछु ।

वि.सं. २०६९।०४।२१

ई.सं. ०५-०८-२०१२

तिलकराम गौतम
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण विभाग
नेपालगन्ज, बाँके
२०६९

विषयसूची

परिच्छेद : एक

शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोध प्रयोजन	१
१.३ शोध परिचय	१
१.४ समस्याकथन	२
१.५ शोधकार्यका उद्देश्यहरू	३
१.६ पूर्वकार्यको समिक्षा	३
१.७ शोधकार्यको औचित्य	४
१.९ शोध विधि	५
१.१० शोधपत्रको रुपरेखा	५

परिच्छेद : दुई

बर्दिया जिल्लाका थारु जातिको परिचय

२.१ भोगोलिक वस्तुस्थिति	७
२.१.१ राजनैतिक विभाजन	८
२.१.२ शैक्षिक स्थिति	८
२.१.३ धार्मिक स्थल	८
२.१.४ पर्यटकीय स्थल	९
२.१.५ पर्यटक होटलहरू	९
२.१.६ नदी र तालहरु	९
२.१.७ बाली उत्पादन आर्थिक पक्ष	१०
२.१.८ भू-उपयोग	१०

२.१.९ भाषा १०
२.१.१० धर्म (रा.ज.ग. २०५८ अनुसार) ११
२.१.११ मानव विकास सूचाङ्क : ०३०४ (Nepal HRD 1998) ११
२.१.१२ राष्ट्रिय साक्षरता दर ११
२.१.१३ भौतिक तथा सार्वजानिक पूर्वाधार : ११
२.१.१४ टेलिफोन सेवा ११
२.१.१५ खानेपानी सुविधा १२
२.१.१६ सामाजिक पूर्वाधार १२
२.१.१७ गैर सरकारी संघसंस्था १२
२.१.१८ अन्रराष्ट्रिय गैरसरकारी संघसंस्था १२
२.१.१९ वित्तिय सेवा १२
२.१.२० जनसंख्या : (रा.ज.ग.२०५८ अनुसार) १२
२.१.२१ घरधुरी ५९, ५६९ परिवारको आकार १२
२.१.२२ घरेलु उधोग संख्या १२
२.१.२३ हुलाक संख्या १३
२.१.२४ विद्युत १३
२.२ थारु जातिको परिचय १३
२.२.१ थारु जाति वर्गीकरण १६

परिच्छेद : तिन

लोक साहित्यको सिद्धान्त र थारु लोककथाको परिचय

३.१ लोक साहित्यको सैद्धान्तिक परिचय २४
३.२ लोक साहित्यको विधागत वर्गीकरण २६
३.३ लोककथाका तत्वहरू २८
३.४ लोककथाका विशेषता २९
३.५ लोककथाका उत्पत्तिका बारेमा देखिएका मत ३२
३.६ थारु लोककथाको परिचय ३४
३.७ बर्दिया जिल्लाको थारु लोकसाहित्य ३६
३.८ थारु लोक साहित्यका विधाहरू ३८

परिच्छेद : चार

थारु भाषाको लोककथाहरुको सङ्कलन, वर्गीकरण र विश्लेषण

४.१ बर्दिया जिल्लाको थारु लोककथाको पृष्ठभूमि र परम्परा ४६

४.१.१ थारु भाषामा सङ्कलित नमूना कथाहरू ४६

४.१.२ थारुभाषाका संकलित लोककथाहरू ५७

४.१.३ थारु समाजमा प्रचलित लोककथाको वर्गीकरण ५८

४.१.४ लोककथाका तत्वका आधारमा विश्लेषण ६०

४.१.५ विषय वस्तुका आधारमा लोककथाको विश्लेषण ६५

४.१.६ सन्देशका आधारमा लोककथाको विश्लेषण ६८

परिच्छेद : पाँच

उपसंहार ७२

सन्दर्भसामग्रीसूची

सङ्क्षेपीकृत रूप

काठ.	काठमाडौँ
डा.	डाक्टर
ते.सं.	तेस्रो संस्करण
नेराप्रप्र	नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
पा.सं.	पाँचौँ संस्करण
पृ.	पृष्ठ
वि.सं.	विक्रम सम्वत्
सम्पा.	सम्पादन
सा.प्र.	साझा प्रकाशन
त्रि.वि.	त्रिभुवन विश्वविद्यालय